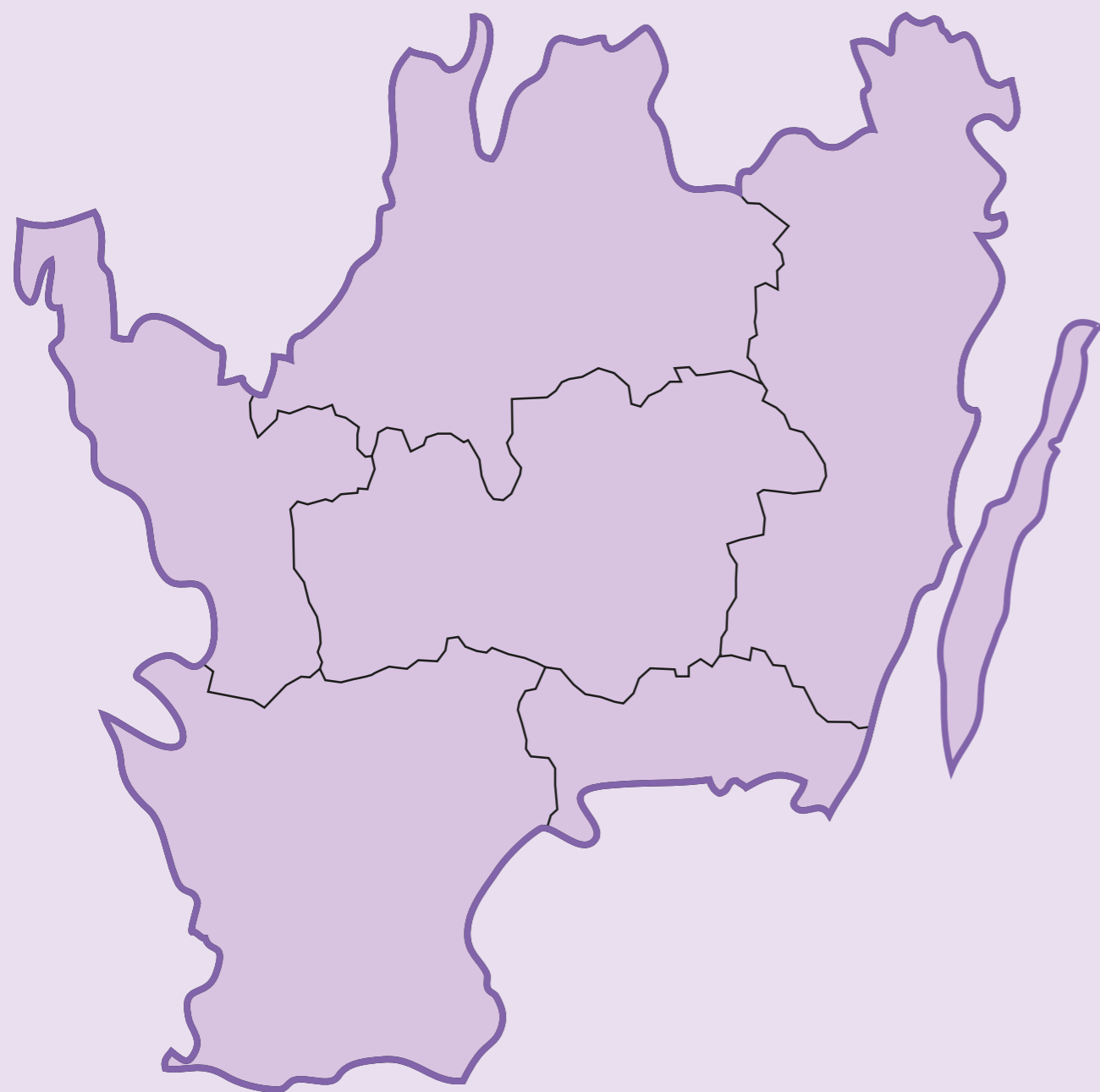

RSS Litteratur

Underlag till utvecklingsplan för
Regionsamverkan Sydsveriges beredningsgrupp för litteratur

RSS Litteratur

Underlag till utvecklingsplan för
Regionsamverkan Sydsveriges beredningsgrupp för litteratur

En utredning av Eric Sjöström, Erda konsult AB

RSS Litteratur – Regionsamverkan Sydsveriges berednings- grupp för litteratur

Kan RSS strategiska utvecklingsarbete, med fokus på ekosystemet för barnlitteratur som konstform, stärkas och öppna upp sammanhang och nätverk för författare, illustratörer, översättare och konstnärer, och därmed ge dem möjlighet att finna sitt yrkesmässiga utrymme tillsammans med andra i ett nordiskt och internationellt sammanhang? Denna rapport undersöker möjligheten för RSS Litteratur att utveckla konceptet Morgondagens Pippi i en sådan riktning.

Regionsamverkan Sydsvrige

Regionsamverkan Sydsvrige, RSS⁶, bildades 2016 som en gemensam förening för de sex sydsvenska regionerna: Region Blekinge, Region Halland, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg och Region Skåne. Syftet var att skapa en gemensam plattform för frågor som är svåra att lösa var för sig – till exempel infrastruktur, kultur, kollektivtrafik, arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Man ville skapa en grund för ökad tillväxt och hållbar utveckling i Sydsvrige, ekonomiskt, ekologiskt, kulturellt och socialt.

Organisationen skulle också ge regionerna en starkare röst gentemot stat, myndigheter och andra nationella aktörer, genom att samordna analyser, positionspapper och gemensamma ställningstaganden. Ett centralt motiv formuleras som att fokusera på "det som är gränsöverskridande och det som görs bättre tillsammans", det vill säga sådant där samverkan över länsgränser ger större effekt än enskilda regionala insatser.

Inom Regionsamverkan Sydsvrige finns ett antal beredningsgrupper inom olika konstområden, till exempel bild- och formkonst, litteratur, film, scenkonst och musik.

⁶ <https://regionsamverkan.se/>
⁷ <https://regionsamverkan.se/kultur/litteratur>

RSS Litteratur

RSS Litteratur⁷ fungerar som en berednings- och samverkansgrupp där regionala tjänstepersoner planerar och genomför gemensamma strategiskt utvalda satsningar. Syftet är att bygga upp en gemensam infrastruktur för litteratur som konstform i Sydsvrige, stärka författares villkor och underlätta att regionala resurser används mer samordnat.

Inom RSS Litteratur representeras regionerna av sin respektive litteraturutvecklare, som rapporterar till den gemensamma chefsgruppen.

Under 2021–2024 bedrevs projektet "Skrivta Syd", som var ett konstnärligt utvecklingsprogram för skönlitterära författare inom Regionsamverkan Sydsvriges litteratursamarbete. Under tre år medverkade sammanlagt 18 blivande författare – sex deltagare per år – i två veckolånga residens samt återkommande dygnsträffar med föreläsningar, handledning och tid för eget skrivande. Genom ett samarbete med Svensk Bokhandel publicerades deltagarnas texter i Svensk bokhandels vårkatalog 2025, "Vårens böcker".

Två fokusområden inom RSS Litteratur

RSS Litteratur arbetar utifrån två uttalade gemensamma fokusområden. Det ena är barnlitteratur som konstform, där satsningar på "Morgondagens Pippi" och andra konstnärligt inriktade projekt utvecklar barn- och ungdomslitteraturen och lyfter fram de konstnärliga utövarna inom litteraturområdet samt läs- och litteraturfrämjande aktörer. I detta spår har framför allt regionerna Skåne, Halland och Kalmar tagit en ledande roll. Se beskrivning här bredvid.

Det andra fokusområdet rör demokrati, yttrandefrihet och fristadsarbete, med särskilt ansvar för

att utveckla scener och sammanhang för hotade författare och konstnärer. Här drivs arbetet främst av Region Kronoberg – med Det fria ordets hus grundat år 2014 – och Region Jönköping, som blev fristad 2013. Region Skåne är ICORN-medlem sedan 2010. Tanken är att RSS Litteratur ska fungera som en gemensam plattform där dessa regioner bygger upp kompetens kring fristadsprogram, samverkan med internationella nätverk som ICORN och samarbeten med organisationer som arbetar med yttrandefrihet och hotade ord.

För att ge hållbar arbetsfördelning leder inte samma personer båda spåren; i stället ansvarar olika regioner och nyckelpersoner för varsitt område och

håller de andra kontinuerligt informerade. När det blir "skarpt läge" – exempelvis inför en större konferens, en fristadssatsning eller en ny ansökan – mobiliserar alla sex regioner och bidrar med sin kompetens, sina nätverk och praktiska resurser.

På så sätt används RSS Litteratur precis så som Regionsamverkan Sydsvrige är tänkt att fungera: varje region spetsar sitt arbete inom ett område, samtidigt som helheten stärks genom gemensam planering, draghjälp och politisk förankring.

Fokusområden för RSS Litteratur:

- **Barnlitteratur som konstform:** Utveckla konceptet "Morgondagens Pippi" – konferens, forskarseminarium och residensverksamhet.
- **Samarbete och internationalisering:** Bygga regionalt samarbete inom barnlitteratur som konstform för ökad tyngd nationellt och internationellt, med särskilt fokus på nordiska samarbeten.
- **Yttrandefrihet och demokrati:** Dra nytta av den gemensamma kompetensen i utvecklandet av våra samarbeten med till exempel Svenska Pen, Skrivambassadör för unga med flera aktörer inom området.

Universitet i Sydsvrige med skrivutbildningar:

- **Linnéuniversitetet** har en sammanhållen miljö för kreativt skrivande från grundnivå till avancerad konstnärlig nivå samt starka litteraturvetenskapliga miljöer, inklusive inriktningar mot bland annat barnlitteratur och essäistik.
- **Lunds universitet** driver en tvåårig författarskola i litterär gestaltning och flera kurser i kreativt skrivande och skrivpedagogik, där konstnärligt skrivande kombineras med litteraturvetenskaplig fördjupning.
- **Malmö universitet** erbjuder programnära kurser i skapande skrivande och skrivande som metod och gestaltning, med fokus på både skönlitterära och andra textformer inom ramen för ämnet språk och litteratur.
- **Jönköping University** ger återkommande kurser i kreativt skrivande/litterär gestaltning som utvecklar studenternas berättarteknik och skönlitterära uttryck på akademisk nivå.

Därutöver finns flera folkhögskolor med avancerade skrivlinjer, som fungerar som kvalificerade förberedelser för yrkesverksamma författare eller vidare studier:

- **Fridhem folkhögskola** har kurser i kreativt skrivande.
- **Kvarnby folkhögskola** med Skrivarskolan och Kvarnby serieskola för serieskapande.
- **Halmstad högskola** har grundläggande kurs i kreativt skrivande.
- **Skurups folkhögskola** har flerårig skrivlinje med tydlig författarprofil.
- **Österlens folkhögskola** erbjuder fördjupande distanskurser i kreativt skrivande.
- **Malmö folkhögskola** ger ettårig distansutbildning i litterärt skrivande.
- **Vimmerby folkhögskola** driver en ettårig kurs med fokus på kreativt skrivande inom fantastik.
- **Ölands folkhögskola** driver en ettårig skrivarkurs med inriktning på romaner och noveller.
- **Sörängens folkhögskola** driver en ettårig författarskola inom prosa, poesi och dramatik.

Verksamheten idag

Inom RSS Litteratur har man tagit fram en gemensam, långsiktig satsning som ämnar att skapa en hållbar infrastruktur för litteraturutveckling i Sydsverige. Ett av två fokusområden är barn och ungdomslitteratur och internationella/nordiska samarbeten. Det handlar både om konstnärlig utveckling, författares arbetsvillkor, läs- och litteraturfrämjande och forskning, och om att tydligare positionera Sydsverige som en region med stark litterär kompetens och profil.

De sex regionerna samordnar insatser som:

- gemensamma utvecklingsprogram, residens och nätverk för författare och andra litterära aktörer
- nordiskt samarbete kring barnlitteratur som konstform
- stödstrukturer för utbyte av kompetens, forskning och publik verksamhet

Satsningen kopplas till Regionsamverkan Sydsveteriges övergripande mål om hållbar utveckling enligt Agenda 2030, där kultur och litteratur ses som en del av social, kulturell och demokratisk hållbarhet i Sydsverige.

”Morgondagens Pippi”

RSS Litteratur ingår konceptet ”Morgondagens Pippi”, där man i sin tur samverkar med akademi, lärosäten och organisationer riktade till forskare samt författare, illustratörer, översättare och andra kreatörer som skapar nya berättelser för barn och unga.

Samarbetet ”Morgondagens Pippi” består av de olika delarna:

- konferensen ”Morgondagens Pippi”,
- forskarseminariet ”Samtal emellan”; samt
- residens för författare, översättare, illustratörer.

Namnet ”Morgondagens Pippi” hämtar inspiration från Astrid Lindgrens syn på barnet och berättelsen – hennes vilja att sprida historier i många former och alltid möta barnet där det befinner sig. Med Pippi Långstrump visade hon att barn kan vara starka, fria och synliga, och hennes verk förutsåg det skifte som senare skulle komma till uttryck i Barnkonventionen.

Initiativet växte fram ur tidigare konstnärliga utvecklingsprogram för nya författare och behovet av ett forum för barn- och ungdomslitteratur.

– Konferensen ”Morgondagens Pippi”

Konferensen ”Morgondagens Pippi” genomfördes för första gången i oktober 2024 på Astrid Lindgrens Värld i Vimmerby. Den var utformad som två dagar med samtal utifrån olika utgångspunkter och perspektiv kring nya berättelser för barn och unga, med fokus på litteratur, film och spel.

Med utgångspunkt i arvet efter Astrid Lindgren, och hennes tidiga intresse av att sprida sina berättelser i flera olika format – exempelvis som barnteater och som följetong i radio och magasin – låg fokus på frågan hur berättelser för barn och unga kan hitta nya former, liksom vilka berättelser och karaktärer som kan få betyda lika mycket för dagens barnkultur som en gång Pippi Långstrump gjorde för sin samtid.

I programmet ingick pass där kreatörer berättade om hur de har arbetat med att inkludera barn och unga i olika skapande projekt, exempel på hur barn har fått hjälp att hitta sina egna berättarröster och samtal med författare om den skapande processen. Konferensen avslutades med en gemensam diskussion om hur arbetet kan gå vidare.

Konferensen planeras att genomföras vartannat år. Nästa gång, i oktober 2026, kommer konferensen att äga rum i Varberg i Halland.

– Seminarieriet ”Samtal emellan”

Forskningsseminariet ”Samtal emellan” arrangerades för första gången i november 2025 på Astrid Lindgrens Värld i Vimmerby. Det genomfördes som ett nytt format för forskning om barnkultur, arrangerat av Litteraturnod Vimmerby inom RSS Litteratur-samarbetet. Syftet var att fördjupa temat nya berättelser för barn och unga genom att låta forskare med olika ingångar till barnlitteratur mötas i ett gemensamt samtal.

I seminariet medverkade forskarna Malin Nauwerck och Tuva Haglund från Svenska Barnboksinstitutet samt Martin Hellström, lektor i litteraturvetenskap vid Linnéuniversitetet, som alla presenterade aktuella projekt om samtida barn- och ungdomslitteratur, läsning och berättande.

Professor Mia Österlund från Åbo Akademi deltog som respondent och knöt samman föreläsningarna genom att sätta in dem i ett nordiskt forskningsperspektiv på barnlitteratur och genus, makt och barns röster. Seminariet var öppet för forskare, lärare, bibliotekarier och andra intresserade, och dokumenterades med filmer som under en period fanns tillgängliga via Litteraturnod Vimmerbys digitala kanaler.

Morgondagens Pippi 2024. Nora Khalil, Malena Janson, Golbarg Bashi, Ylva Gustavsson, Katti Hoflin. Unga filmaren Filipa Hugosson. Foto: Josefine Antonsson

"Samtal emellan" planeras äga rum vartannat år, nästa gång 2027.

– Residensverksamheten

De flesta regioner inom RSS Litteratur bedriver någon form av residensverksamhet för författare. Idag erbjuder Litteraturnod Vimmerby två typer av residens inom AiR Vimmerby, ett riktat till författare och ett till forskare.

Nästa steg

RSS Litteratur-samarbetet kan utvecklas till en nordisk dimension och på sikt bli en plattform där konferens, forskarseminarier och residens hänger ihop och gemensamt fokuserar på berättelser för barn och unga.

Satsningen ligger i linje med de regionala kulturplanernas betoning på barns rätt till kultur, internationellt kultursamarbete och förbättrade villkor för professionella kulturskapare, där regionerna uttryckligen vill stärka konstnärlig produktion, skapa fler kreativa produktionsmiljöer och öka kulturskaparnas deltagande i internationella nätverk.

Genom att ge författare, illustratörer och forskare i regionen en struktur för nordiskt utbyte – i form av konferens, forskarseminarier och residens – omsätts dessa mål i praktiken och RSS Litteratur blir ett konkret verktyg för att förverkliga kulturplanernas strategier.

Nordisk samverkan

Det finns exempel på tidigare nordiska satsningar inom barn- och ungdomslitteraturområdet, här kan "Lyftet" speciellt påtalas. "Lyftet" var Nordiska ministerrådets särskilda satsning 2019 – 2021 för att öka synligheten och samarbetet kring nordisk barn- och ungdomslitteratur, som ett konkret komplement

till det redan etablerade Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris.

Genom årliga seminarier under projektiden samlade projektet författare, illustratörer, forskare, kritiker och branschaktörer, och arbetet resulterade i den tredelade antologin "På tværs af Norden" där forskare och kritiker analyserar nya tendenser i nordisk barn- och ungdomslitteratur, med fokus bland annat på ekokritik, social hållbarhet och hur samtidsfrågor gestaltas i böcker för barn och unga.

Satsningen stärkte kopplingen mellan det politiska priset och det praktiska utvecklingsarbetet i fältet och visade hur ett tidsbegränsat projekt kan bygga varaktiga nätverk mellan nordiska miljöer.

Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris delas fortfarande ut årligen och har under sina mer än tio år blivit en central motor för översättning, internationell lansering och synlighet för nordiska verk på både stora och små språk.

Kring priset har det skapats fördjupande satsningar, till exempel projektet "Så upptäcker barnen de nordiska bilderböckerna" (2019 – 2022), där Nordisk kulturkontakt och samarbetspartners tog fram pedagogiskt material, lärarhandledningar och aktiviteter som spreds till skolor och bibliotek i flera nordiska länder. Man kan dock konstatera att en nordisk plattform som Morgondagens Pippi saknas.

Utveckling av konceptet "Morgondagens Pippi"

"Morgondagens Pippi" vill vara en seriös och inspirerande mötesplats för samtal om barnlitteratur som konstform, där litteratur möter film, digitala spel och andra uttryck. Genom konferens och forskningsinslag har plattformen visat att det finns ett starkt intresse för kvalificerade diskussioner om berättelser för barn och unga, både bland professionella kulturskapare och hos de institutioner som omger dem.

Pippi Långstrump

Boken *Pippi Långstrump* (Rabén & Sjögren 1945), som innebar Astrid Lindgrens genombrott, är en viktig utgångspunkt därför att figuren markerade ett tydligt skifte i synen på barn och barnlitteratur. Pippi öppnade för en ny barnsyn där barnets perspektiv, rättigheter och egen handlingskraft ställdes i centrum, i stället för att berättelserna styrdes av auktoritära vuxenideal. Hon gestaltade den starka, modiga och självständiga flickan som bröt mot normer, ifrågasatte orättvisor och visade att barn kan tänka själva.

Litterärt innebar Pippi-böckerna en förnyelse genom ett mer lekfullt, muntligt och subversivt språk, där humorn, fantasin och det absurda sprängde ramarna för den då dominerande didaktiska barnlitteraturen. På så sätt blev Pippi en symbol för barnlitteratur som konstform – med egen estetik, komplexa karaktärer och konstnärlig frihet – snarare än enbart ett pedagogiskt redskap.

"Morgondagens Pippi" handlar om nya berättelser för barn och unga, berättelser som på liknande sätt kan rubba invanda perspektiv, språk och normer.

ett tomrum och ett behov. En nordisk plattform ger författare, illustratörer, förlag, forskare, översättare samt film- och spelbransch möjlighet att dela erfarenheter kring läsning, digitalisering och konstnärlig utveckling, och stärker samtidigt Norden som helhet som region för barnlitteratur av hög kvalitet.

För lokala och regionala författare och illustratörer innebär detta en chans att bygga långsiktiga kontakter, hitta nya samarbeten och på sikt få sina verk lästa, tolkade och distribuerade i fler länder. Ett utökat nordiskt samarbete innebär också tydlig profilering av Sydsverige som kunskapsnav, där "Morgondagens Pippi" blir en naturlig mötesplats för framtidens berättelser och berättarformat, och där lokala kulturskapare kan ta plats sida vid sida med nordiska kollegor.

Satsningen tar sin styrka ur den gemensamma nordiska kulturen och historien, där föreställningen om barnet som en självständig och tänkande individ är djupt förankrad i både barnlitteratur och utbildningstradition. Genom att bygga vidare på denna gemensamma värdegrund kan "Morgondagens Pippi" bli en arena där nordiska berättelser för barn och unga utvecklas i dialog, speglar olika nationella erfarenheter och samtidigt bär en gemensam syn på barns rätt till kvalificerad kultur, inflytande och starka berättelser.

– Vad görs för övrigt i Norden?

I både Sverige och övriga Norden finns flera återkommande konferenser och festivaler för litteratur, men de har olika tyngdpunkter och skiljer sig från ett forum som vänder sig specifikt till professionella berättarskapare inom barn- och ungdomsområdet.

I Norge hålls årligen Nordisk barnebokkonferans (NBBK), numera i Lillestrøm, där författare och illustratörer från hela Norden möts för föreläsningar, samtal och branschfrågor med fokus på tillståndet för barn- och ungdomslitteraturen. Norsk Litteraturfestival i Lillehammer och andra festivaler har också betydande barn- och ungdomsprogram, men är i grunden allmänlitterära evenemang där barnlitteraturen utgör en del av ett större program.

I Finland samlar Jippii! – barnlitteraturens branschdagar i Vasa författare, illustratörer, förlag, bibliotek och pedagoger kring aktuell barn- och ungdomslitteratur och läsfrämjande, medan IBBY Finland och Nordisk kulturkontakt ordnar seminarier om barnlitteraturens roll i samhället och medierna.

I Danmark fungerar Bogforums barnboksdel och skolprogram som central mötesplats för danska barnboks författare, illustratörer, förlag och lärare, kompletterad av olika regionala festivaler och läskonferenser där barnlitteratur ingår i bredare läs- och språkteman.

Som ett nästa steg kan en utvecklad verksamhet bli navet i en gemensam – på sikt nordisk – plattform för nya berättelser för barn, med långsiktiga samarbeten mellan författare, forskare, producenter inom film och spel samt kultur- och utbildningssektorn. Detta ligger i linje med de regionala kulturpolitiska målen om barns rätt till kultur och om att stärka kulturskaparnas villkor.

Satsningen bygger vidare på en redan stark nordisk position inom barnberättande med flera starka och banbrytande författarskap. Genom att knyta samman dessa styrkor och utveckla tvärsektorieella samarbeten – särskilt mot film, spel och annan barnkultur där konstnärliga spel lyfts fram som ett intressant berättarformat – skapas en miljö där nya verk kan växa fram och nå ut bredare.

För att möjliggöra verklig nordisk breddning krävs kompletterande finansiering från nordiska och nationella aktörer, liksom en genomarbetad ansökningsstrategi som gör det möjligt att bygga robusta strukturer över tid.

I de följande avsnitten presenteras därför de huvudsakliga behov, möjligheter, styrkor och beröringspunkter som talar för en utvidgning av konceptet och verksamheten.

– Brett anslag

Berättelser för barn och unga rör sig mellan flera uttrycksformer även om litteraturen utgör den stabila grunden där världar, karaktärer och teman ofta först tar form. Astrid Lindgren var först med att låta sina berättelser vandra från bok till teater, film, radio och andra medier, vilket är ett lysande exempel på hur stark barnlitteratur kan bära tvärkonstnärliga tolkningar utan att tappa sitt ursprung i texten.

Ett brett, tvärkonstnärligt anslag med tydligt litteraturfokus gör det möjligt att både värna den språkliga och berättartekniska kvaliteten och samtidigt utforska hur samma berättelser kan gestaltas genom bild, rörelse, ljud och interaktivitet. När författare, illustratörer, filmare, speldesigners och andra konstnärer möts kring barn- och ungdomslitteraturen som gemensam utgångspunkt skapas nya möjligheter för konstnärlig förnyelse, publikarbete och finansiering, samtidigt som barnen får tillgång till rika berättelser i de format där de faktiskt befinner sig.

– Nordiskt perspektiv

Att öppna "Morgondagens Pippi" mot ett nordiskt sammanhang är både viktigt och klokt eftersom barn- och ungdomslitteraturen redan rör sig över nationsgränser, medan professionella arenor för gemensamt lärande fortfarande är få. Här finns

I Sverige finns bland annat Litteralund i Lund, Littfest i Umeå och Bokmässan i Göteborg, som alla har starka barn- och ungdomsspår men där målgruppen är blandad (publik, skola, bransch) och där fokus ofta ligger på författarsamtal, läsfrämjande och förlagsfrågor snarare än på process, manusutveckling och samarbete mellan olika konstområden.

Mer specialiserade forskningsmöten planeras för 2027 av både Svenska barnboksinstitutet och ALMA.

Den föreslagna utvecklingen av "Morgondagens Pippi" skulle skilja sig från befintliga arrangemang genom att rikta sig direkt till skapare av berättelser – författare, illustratörer, manusförfattare, filmare och speldesigners – med barn- och ungdomslitteraturen som grund men med uttalat fokus på tvärkonstnärligt arbete, nya format och gemensam utveckling av berättelser för barn och unga.

I stället för att främst presentera färdiga böcker eller forskningsresultat blir målet att belysa process, manus, karaktärer och världar i gränslandet mellan bok, film, spel och andra uttrycksformer, vilket gör att konferensen kompletterar den befintliga nordiska kartan av barnlitterära evenemang snarare än konkurrerar med dem.

– Målgrupper

Konferensen riktar sig i första hand till skaparna av berättelser för barn och unga – författare, illustratörer och översättare. Den är ett konkret sätt att uppfylla de regionala kulturplanernas mål om att förbättra villkoren för yrkesverksamma kulturskapare, genom att erbjuda en professionell mötesplats där de kan

utveckla sin kompetens, bygga nätverk och få nya konstnärliga impulser.

Eftersom just dessa berättarskapare utgör själva grunden för att böcker, filmer, spel och andra kulturuttryck överhuvudtaget ska kunna skapas, blir satsningen också ett strategiskt sätt att långsiktigt stärka utbudet av kvalitativa berättelser för barn och unga.

Viktiga målgrupper är också förlag och förlagsredaktörer, eftersom böckerna skapas i samspel med förlagen och det på en konkurrensutsatt marknad behövs fördjupad kompetens kring samspelet mellan ord och bild, barns läsvanor och preferenser. Skolor, förskolor, bibliotek och andra förmedlare lyfts fram som centrala för att barn ska möta litteratur, särskilt när allt färre barn läser hemma; konferensens resultat ska kunna användas direkt i läsfrämjande och pedagogisk praktik.

Tidigare konferens har samlat författare, illustratörer, spelproducenter, filmare, forskare och förmedlare, och ambitionen är att behålla denna bredd, men samtidigt vara tydlig med att huvudmålgruppen är yrkesverksamma skapare i de regioner som ingår i Regionsamverkan Sydsverige, kompletterat med akademiska och nationella och även internationella aktörer.

För att säkerställa att just fria kulturskapare från de berörda regionerna kan delta behöver ekonomiska hinder hanteras genom särskilda platser och stipendier per region, tydliga kriterier och motivationsansökningar för fria platser samt kommunikation som visar vad deltagarna konkret vinner på

Morgondagens Pippi 2024. Tove Folkesson. Foto: Josefine Antonsson

att komma – kompetensutveckling, nätverk och samarbetsmöjligheter.

– Innehåll och upplägg

Utvecklingen av upplägg och innehåll bör ta fasta på att "Morgondagens Pippi" ska vara den mest relevanta och inspirerande mötesplatsen för yrkesverksamma berättarskapare – i Sydsverige och i övriga landet och på sikt även i Norden. Programmet ska vara attraktivt för praktiskt verksamma genom att kombinera konstnärlig fördjupning med tydliga kunskapslyft och konkreta mötesplatser där nya samarbeten kan uppstå.

En möjlig vidareutveckling vore att varva starka anföranden och forskningspresentationer med praktiska format som masterclasses, workshops, speeddating och matchmaking mellan författare, illustratörer, översättare, förläggare och producenter, så att deltagarna både får nya perspektiv och direkt kan pröva idéer och knyta kontakter. Det innebär att kombinera fördjupande föreläsningar om berättande, bild, dramaturgi och barnperspektiv med praktiska pass där deltagarna själva får pröva,

reflektera och utveckla sitt pågående arbete.

Programmet kan byggas runt några få starka nyckelspår – till exempel nya format (bok, film, spel, ljud), karaktärs- och världsskapande samt konstnärlig frihet och mod – och låta dessa återkomma i masterclasses, workshops och samtal. Genom planerade mötesformer som speeddating, smågruppsamtal och matchmaking mellan författare, illustratörer, översättare och förläggare skapas konkreta möjligheter till nya samarbeten och projekt, vilket gör att deltagarna både får inspiration och mycket praktisk nytta av att vara med.

Barnlitteraturens estetiska och konstnärliga värde ska stå i centrum – inte som ett instrument för andra mål – och forskningen ska fungera som injektion och inspirationskälla snarare än som styrning.

För att ge tyngd och nordisk relevans bör programmet samla de mest erfarna och inspirerande keynote-talare och masterclassledare från flera nordiska länder, kompletterat med panelsamtal med förlag om hur nya röster upptäcks, workshops om samarbetet mellan text och bild samt programpunkter om

Forskning i Norden

Flera nordiska forskningsmiljöer har tydliga profiler inom barn- och ungdomslitteratur och fungerar som ledande noder i fältet. Här är exempel på ett antal aktörer i ett nordiskt sammanhang.

Sverige

- Svenska barnboksinstitutet (SBI), Stockholm
- Nationellt kunskapscentrum med forskningsprojekt, forskarskola, statistik och omfattande samling; ger ut Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning, vilket gör institutet till en central nod för svensk och nordisk barnlitteraturforskning.
- Centre for Childhood Research in Literature, Language and Learning (CHILL), Linnéuniversitetet
- Tvåvetenskaplig miljö som samlar forskning om barn- och ungdomslitteratur, språk och lärande, inkl. projekt om klassiker, samtidslitteratur och litteraturdidaktik.

Danmark

- Center for Børnelitteratur, Aarhus universitet
- Utgör Danmarks huvudsakliga akademiska nod för barnlitteraturforskning, med stark profil på estetik, historia, genus och medieomvandling i nordisk barn- och ungdomslitteratur.

Finland

- Barn- och ungdomslitteraturmiljön vid Åbo Akademi – samlar flera projekt om nordisk barn- och ungdomslitteratur, genus, ekokritik, tid och kritik, och har blivit en central svenskspråkig forskningsnod i Finland.

Norge

- Barnlitterært forskningstidsskrift (BLFT) och knutna miljöer
- Även om BLFT är en tidskrift, fungerar den tillsammans med norska universitetsmiljöer som en nordisk nod för forskning om barnlitteraturens estetik, medier och institutionella villkor.

Nordiska nätverk och strukturer

- Centres for Children's Literature in the Nordic Countries
- En nätverksstruktur som samlar nationella och universitetsanknutna barnlitteraturcentra i Norden och fungerar som paraply för forskning, utbildning och samverkan inom barnlitteratur och barnkultur.

nya teorier, yttrandefrihet, demokrati och hot mot författare. På så sätt blir konferensen en plats där konstnärlig utveckling, kunskapsutbyte och nya samverkansformer kan ta form och leva vidare efter själva mötet.

Forskarseminarier med nordisk koppling

Seminarie serien "Samtal emellan" skulle kunna få en nordisk koppling. Forskningen om barn- och ungdomslitteratur i Norden är omfattande och har en stark ställning internationellt, med flera ledande miljöer vid bland annat Åbo Akademi och andra nordiska lärosäten. Centrala teman är estetiska uttryck, barns läs- och skrivpraktiker, social hållbarhet och hur samtida frågor som mångfald, konflikter och nya familjekonstellationer gestaltas i litteraturen.

Forskarseminarierna skulle kunna få en tydlig profil genom att ta fasta på gemensamma drag i nordisk barnlitteratur: starka barnfigurer, demokrati- och rättighetsmotiv, mod att skildra svåra ämnen och en tradition av att utmana normer. Samtidigt öppnar ett nordiskt perspektiv för att synliggöra skillnader mellan länderna – hur genus, rasism, migration och familjekonstellationer gestaltas, och hur detta speglar respektive samhällsdebatt.

I seminarierna kan nordiska klassiker och samtida verk ställas bredvid varandra för att belysa hur berättelser, form och genrer utvecklats över tid, från Astrid Lindgren och Tove Jansson till nya prisbelönade titlar. Tematiken kan samlas kring frågor om identitet, social hållbarhet och normförhandling, utan att delas upp i alltför detaljerade underkategorier, och ge utrymme för jämförande läsningar mellan olika nordiska kontexter.

Ett nordiskt fokus på litteratur, språk och lärande gör det möjligt att knyta barnlitteraturen till värden som demokrati, delaktighet och barns rätt till språk, liksom till läsfrämjande och litteraturdidaktik i de olika ländernas utbildningssystem. Här kan forskarseminarierna också ta upp flerspråkighet och minoritetsspråk, och hur barnlitteratur används i förskola, skola och bibliotek för att stödja barns språk- och identitetsutveckling.

I en nordisk kontext blir det dessutom naturligt att inkludera medier och tvärkonstnärlighet – hur figurer rör sig mellan bok, film, teater, spel och museer och skapar gemensamma kulturella referenser över gränserna. Forskarseminarierna kan också diskutera hur offentliga stödstrukturer, filminstitut, tv-bolag och kulturinstitutioner samverkar med barnlitteraturfältet för att utveckla berättelser i flera medier.

Ett metodinriktat spår i seminarieform kan samla forskare knutna till nordiska tidskrifter och nätverk, som "Barnlitterært forskningstidsskrift", för att dela verktyg och angreppssätt. Genom jämförande

studier av barns läsningar, kritisk analys av hur familj, kön och etnicitet representeras, och samtal med kritiker och prisjurys kan seminarierna synliggöra hur nordiska värderingar påverkar bedömningen av kvalitet i barn- och ungdomslitteratur.

Nordisk residensverksamhet

Som ett led i den långsiktiga strategin undersöks möjligheterna att skapa ett nordiskt vistelsestipendium inom AiR Vimmerby, riktat till professionella barn- och ungdomsboksförfattare från de nordiska länderna. Stipendiet ska ge möjlighet till en sammanhållen arbetsperiod i Vimmerby, med tid för skrivande, research och fördjupning i det egna konstnärliga uttrycket.

Genom samverkan inom RSS Litteratur och i samarbete med Svenska Barnboksakademien skulle en gemensam nordisk plattform för urval, kvalitets-säkring och spridning av erfarenheter från residensen kunna skapas. Författarna erbjuds både praktiska förutsättningar – som resa, boende, arbetsplats och stipendium – och kontakter med lokala skolor, bibliotek och regionala kulturaktörer för möten med barn och unga.

Residensverksamhet för nordiska författare och illustratörer inom barn- och ungdomslitteraturen fyller en avgörande funktion just nu, när översättningen av nordisk litteratur till svenska minskar och flödet av berättelser riskerar att tunnas ut. Genom att skapa återkommande platser där barnboks-skapare får koncentrerad tid för arbete, reflektion och samtal stärks både den konstnärliga kvaliteten och infrastrukturen runt litteraturen för unga. Ett residens blir inte bara en fristad för skrivande och bildskapande, utan också en motor för rörelse, utbyte och profilering – en strukturerad möjlighet att knyta kontakter som annars sällan hinns med i ett pressat frilansliv.

Svenska Barnboksakademien har med stöd av Nordisk Kulturfond tagit initiativ till ett Nordiskt Residens, som från år 2026 genomförs i samarbete med Residens Hedlandet i Skåne, Litteralund och RSS Litteratur. Idén föddes ur en oro för att nordiska röster skulle bli mindre synliga i Sverige när översättningarna minskar, trots att det skapas en rik flora av barnbokskonst i de fem länderna. Genom att bjuda in barnboksskapare från hela Norden stärks de personliga banden och förståelsen för varandras litterära traditioner, vilket i sin tur ökar sannolikheten för samproduktioner, översättningsinitiativ och gemensamma projekt.

Residensen får dessutom en särskild betydelse i en regional kontext, där de fungerar som nav för författare och illustratörer i regionen som kan ta del av internationella nätverk på hemmaplan och samtidigt bidra till att stärka regionens profil som ett

Krystallia Sakellariou, deltagare i Skrivyta Syd 2021 – 2022. Foto: Ami Andersson

Skrivyta Syd. Alexandra Andersson intervjuar Sophie Holgersson på Hedlandet Residens. Tomas Bannerhed i textsamtal med Ola Rydberg. Foto: Ami Andersson

levande litterärt ekosystem. Residensverksamheten kan i det perspektivet ses som ett regionalt utvecklingsverktyg: lokala skapare får direktkontakt med nordiska kollegor, festivaler, bibliotek och skolor, och de nordiska gästerna möter en förankrad regional scen.

Modellen rymmer också möjlig rotation mellan regioner, där olika nordiska platser tar värdskapet under olika år, men där vissa byggstenar återkommer: längre vistelser som följs upp med workshops, kreativa hubbar i anslutning till konferenser och festivaler samt digitala återträffar där texterna fortsätter att cirkulera.

Att Regionsamverkan Sydsverige och regionala litteraturfunktioner engageras i satsningen visar hur residens kan bli en del av en större kulturpolitisk strategi, där regioner tillsammans tar ansvar för att skapa hållbara arbetsvillkor och synlighet för barn- och ungdomslitteraturen.

I den strukturen uppstår också en naturlig plats för forskningen. Ett vistelsestipendium för forskare inom barn- och ungdomslitteratur, kopplat till residensmiljöer och till miljöer med stark autenticitet som Astrid Lindgrens barndomshem Näs, är relativt unikt och värdefullt.

För forskaren innebär en sådan vistelse både arbetsro och direktkontakt med samtida skapare, arkiv, miljöer och institutioner. Relevansen kan förstärkas genom att residenset inrymmer moment där forskaren presenterar sitt arbete, möter förläggare, kritiker, bibliotekarier och andra nyckelpersoner, och kanske fungerar som samtalsledare i seminarier med de medverkande författarna. På så sätt skapas en cirkulation av kunskap där forskningen inte ligger vid sidan av, utan blir en integrerad del av det konstnärliga ekosystemet.

Ytterligare utvecklingsmöjligheter på sikt:

– Följeforskning

Fördjupa den akademiska anknytningen genom en samverkansansökan med Linnéuniversitetet eller Lunds universitet, där forskare bedriver följeforskning på "Morgondagens Pippi" under flera år. Det innebär att planering, genomförande och effekter dokumenteras och analyseras löpande, med återkoppling till projektgruppen inför varje ny upplaga. På så sätt blir "Morgondagens Pippi" och RSS Litteratur-samarbetet både en utvecklingsmiljö för konstnärligt arbete och ett laboratorium för ny kunskap om hur nordiska mötesplatser för barn- och ungdomslitteratur bäst organiseras och finansieras.

– Forskarpris

Inrätta ett pris kopplat till fältet, till exempel för årets forskningsinsats eller för en betydande publikation inom barnlitteraturområdet – för att öka synlighet, skapa momentum och stärka konceptets profil. Ett sådant pris kan delas ut i samband med konferensen och fungera som återkommande fokuspunkt i kommunikationen, där nomineringar samlas in i förväg från nordiska forskningsmiljöer, förlag och institutioner. Genom att arbeta med en tydlig jury, öppna nomineringsrutiner och långsiktig finansiering kan priset etableras som ett eftertraktat erkännande som både lyfter fram ny kunskap och knyter ledande forskare närmare såväl konferensen, forskningsseminariet och residensverksamheten.

– Digital plattform

Utreda möjligheten att skapa en nordisk digital plattform som samlar information om konferenser, priser, utgivning, forskningsmiljöer och andra resurser inom barnlitteratur, för bättre överblick, tillgänglighet och samordning. En sådan plattform skulle kunna fungera som en gemensam kalender och kunskapsbank för författare, forskare, bibliotek, festivaler och litteraturfrämjare, med möjlighet att filtrera på länder, målgrupper och format. På sikt kan den utvecklas till en navpunkt där nordiska aktörer annonserar utlysningar, residens, sommarskolor och samarbeten, vilket stärker både mobiliteten inom fältet och synligheten för nordisk barn- och ungdomslitteratur internationellt.

– Internationell sommarskola

I ett utvecklingsperspektiv skulle exempelvis Vimmerby på sikt kunna bli platsen för en internationell sommarskola i barn- och ungdomslitteratur, genom ett partnerskap mellan Litteraturnod Vimmerby, Astrid Lindgrens Näs, RSS Litteratur och förslagsvis Linnéuniversitetet. Sveriges starka tradition inom barn- och ungdomslitteraturforskning och Linnéuniversitetets relevanta kurser ger en stabil akademisk grund för satsningen.

En sommarskola i Vimmerby kan samla forskarseminarier, textworkshops och platsbaserade aktiviteter vid Astrid Lindgrens Näs, där deltagare – doktorander, masterstudenter och yrkesverkamma – fördjupar sig i nordiska perspektiv på barnlitteratur, språk och läsning i nära kontakt med residensförfattare och lokala aktörer.

Antwerpens internationella sommarskola i barnlitteratur visar att det finns ett tydligt intresse för forskningsinriktade sommarprogram som kombinerar teori, metod och möten med författare och institutioner. En sommarskola kan inspireras av denna modell, men profilera sig mot nordisk

barn- och ungdomslitteratur, platsens autenticitet och kopplingen till residensverksamheten, och därigenom ytterligare stärka Sydsverige som nav för både konstnärlig praktik och forskning inom barnlitteraturfältet.

Rekommendationer avseende utvecklingen inom RSS Litteratur och ”Morgondagens Pippi”

- **Håll barnlitteraturens estetiska och konstnärliga värde i centrum** och låt forskningen fungera som inspirationskälla, genom att knyta forskare till programpunkter som direkt svarar mot skaparnas frågor.
- **Säkra en tydlig profil med fokus på skaparna av berättelser** för barn och unga och låt inriktningen ligga på process, manus, karaktärer och världar i mötet mellan bok, film, spel och andra format.
- **Utveckla konferensprogrammet kring några tydliga nyckelspår** – exempelvis nya format, karaktärs- och världsskapande och konstnärlig frihet – och använd praktiska format som masterclasses, workshops, speeddating och matchmaking för att skapa konkreta samarbeten.
- **Bygg vidare på nuvarande styrka som mötesplats** för författare, översättare, illustratörer, manusförfattare, filmare och speldesigners och starta den nordiska utvecklingen i mindre skala 2026, med siktet inställt på en större gemensam ansökan och satsning 2028.
- **Säkra medel för rese- och deltagarstöd** så att fria kulturskapare från regionen och inbjudna nordiska gäster faktiskt kan delta. De olika regionerna respektive de nordiska ambassaderna i Sverige är här viktiga ekonomiska möjliggörare.
- **Arbeta systematiskt med extern finansiering** genom att kombinera grundfinansiering från RSS Litteratur med nationella och nordiska projektfonder och relevanta stiftelser.
- **Skapa strukturer för stipendier, residens och särskilda platser** eller kvoter för praktiserande författare, översättare och illustratörer i varje region, med tydliga kriterier och motivationsansökningar.
- **Etablera en nordisk referensgrupp** som gör inspel gällande programinnehåll, omvärldsbevakning och säkrar kontakter med andra nordiska plattformar.
- **Säkerställ lång planeringshorisont** genom tidiga kontakter med nordiska finansiärer, ambassader och relevanta organisationer och genom att kommunicera programmet i god tid för att underlätta internationellt deltagande.

Unga från Skrivsommars medverkar på Morgondagens Pippi 2024. Foto: Josefine Antonsson, Ami Andersson

Bilaga

Nordiska samverkansparter

Nedanstående aktörer, organisationer och verksamheter i Norden kan vara relevanta ur ett samverkansperspektiv kring barn- och ungdomslitteratur.

Sverige

- Svenska barnboksinstitutet (SBI) – nationellt kunskapscentrum, forskningsmiljö och samverkanspart kring konferenser, statistik och dokumentation.
- ALMA – prisorganisation med starkt internationellt nätverk och erfarenhet av symposier och program kring barnlitteratur.
- Svensk biblioteksförning – plattform för spridning, branschdialog och biblioteksanknutna satsningar.
- Kulturrådet – central finansiär och dialogpart för nationella och nordiska samarbeten.
- Författarcentrum, Författarförbundet, förlag och distributörer – viktiga när frågor om spridning, professionella nätverk och branschkopplingar kommer in.
- Linnéuniversitetet och Lunds universitet – möjliga akademiska huvudpartners, kopplat till forskarskolor, lärarutbildning och kulturvetenskap.
- CHILL – Centre for Childhood Research in Literature, Language and Learning vid Linnéuniversitetet, med kurser och forskning om barn- och ungdomslitteratur, film och lärande.
- Folkhögskolor och skrivarskolor (t.ex. Skurups, Fridhems, Jakobsbergs) – relevanta i ett utbildnings- och residensperspektiv.

Danmark

- Manuskriptskolen For Børnefiktion, Köpenhamn
- Center for Børns Litteratur og Medier vid Aarhus universitet – fungerar som nationellt centrum för barnlitteraturforskning, utbildning och författarskola.
- Danska national- och folkbibliotek, särskilt Århusbiblioteken, som samarbetspart kring program och konferenser.
- Bogforum, Köpenhamn – stor mässa med barnboksdel och skolprogram, relevant som scen för nordiska satsningar.
- Danska författar- och illustratörsorganisationer samt förlag med stark barnboksprofil (Gyldendal, Høst & Søn m.fl.) – potentiella branschpartners.

Norge

- Norsk barnebokinstitut – central institution för utbildning, forskning och utvecklingsprojekt inom barn- och ungdomslitteratur.
- Nordisk barnebokkonferanse (NBBK), numera i Lillestrøm – återkommande nordisk konferens tillsammans med bl.a. Norsk barnebokinstitut, IBBY Norge och Leser søker bok.
- NORLA – ansvarig för att sprida norsk litteratur internationellt; relevant för översättning, residens och internationella samarbeten.
- NBU (Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere) – facklig och konstnärlig organisation för barn- och ungdomsboksförfattare.
- Norsk Forfattersentrum – organiserar författarbäsk och kan kopplas till residens, turnéer och program.
- Grafill – organisation för illustratörer och visuell kommunikation; relevant för bilderboks- och seriefokus.
- NFFO – Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening; viktig för sakprosaprojekt för barn och unga.
- Foreningen !les (Association Read), – nationell läsfrämjande organisation som driver priser som Ungdommens kritikerpris och Bokslukerprisen, med stor räckvidd i skolor.

Finland

- Åbo Akademi / Centret för barn- och ungdomslitteratur – stark forskningsmiljö med inriktning på nordisk barnlitteratur.
- Helsingfors universitet och nationella biblioteksaktörer – möjliga partners för nordisk forskarskola eller residens.
- IBBY Finland och nationella författar- och illustratörsorganisationer – relevanta nätverk för inbjudningar och program.
- Finnish Institute for Children's Literature – dokumentations och forskningscenter som kompletterar universitetsmiljöerna.

Island

- Isländska barnboksinstitutet och Reykjavíks UNESCO City of Literature – potentiella partners i ett vidare nordiskt/isländskt spår.

Nordiska och internationella nivåer

- Nordiska ministerrådet – politisk och finansiell ram; kräver koppling till nordiska finansiärer, ambassader och Svenska institutet för att nätverken ska fungera.
- Föreningen Norden – möjlig partner för nordiskt perspektiv, skolprogram och demokratifrågor.
- IBBY Nordic – knutpunkt mellan de nationella IBBY-sektionerna.
- Nordisk kulturkontakt och program som Norden 0–30 – finansiering och partnerskap för nordiska samarbetsprojekt.
- NORDICOM – kunskapscentrum för medie- och kommunikationsforskning, relevant vid fokus på berättelser, skärmtid och medielandskap.
- Bologna Children's Book Fair och liknande bokmässor – internationella arenor där en nordisk satsning kan synliggöras.

- Nordic Journal of Childlit Aesthetics (BLFT) – nordisk open accesstidskrift med redaktionell bas i Norden, viktig som nod för forskarnätverk och temanummer.-
- Research Network for Interspecies Relations in Children's Cultures (Linköpings universitet) – nordiskt nätverk om människa–djurrelationer i barnkultur och barnlitteratur.
- Children's Culture Researchers in the Nordic Countries (BINNorden) – tvärvetenskapligt nätverk för forskare inom barnkultur, inklusive barnlitteratur.
- Nordic Network for Children's Literature Studies (NorChiLNet) – nätverksstruktur som kan användas som kontaktyta mot forskare.
- NaChiLitCul – Nature in Children's Literature and Culture, forskargrupp som arrangerar nordiska workshopar om ekokritiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur.
- Nordiska ministerrådets läsfrämjandesatsningar, t.ex. projekt kring lästråd i Reykjavik och gemensamma nordiska samtal på Bokmässan i Göteborg.
- Kulturanalys Norden – nordiskt kunskapscentrum för kulturpolitik med rapporter om regeringsinitiativ för barns och ungas läsning i Norden.

Foto: Josefine Antonsson

Lista på intervjupersoner

Nedanstående personer har via samtal, intervjuer och diskussioner medverkat i rapporten.

Morgondagens Pippi 2024. Marit Törnqvist och Nicolas Lunabba. Bart Moeyaert i samtal med Balsam Karam.
Foto: Josefine Antonsson

Malin Anell

Regionråd (S), Region Kalmar län

Åsa Bergman

Verksamhetsansvarig Astrid Lindgren Memorial Award

Agnes-Margrethe Bjorvand

Docent i nordisk barn- och ungdomslitteratur, Universitetet i Agder, Norge

Lena Sundgren Brorsson

Utvecklare litteratur och serier, Region Skåne

Mia Carlsson

Samordnare kultur, Region Kalmar län

Carl Dahlin

Ledamot Kulturrådet (M) Regionsamverkan Sydsverige

Jonas Heintz

Avdelningschef Kulturutveckling, Region Halland

Jocke Johansson

VD, Astrid Lindgrens Värld

Pär-Gustav Johansson

Oppositionsråd (M), Region Kalmar län

Christina Kall

Utvecklare Litteratur, Region Halland

Anna Lyrevik

Kulturchef, Region Skåne

Chrysogonus Siddha Malilang

Universitetslektor, fil. doktor i litteraturvetenskap, Malmö universitet

Anna Mellergård

Litteraturutvecklare Region Kalmar län, verksamhetsledare Litteraturnod Vimmerby

Malin Nauwerck

Forskare i litteraturvetenskap, Svenska Barnboksintitutet

Nils Nyman

Styrelseordförande, Astrid Lindgren Aktiebolag

Mia Österlund

Professor i litteraturvetenskap, Åbo Akademi, Finland

